

Co-funded by
the European Union

KAS YRA LAUKO PEDAGOGIKA?

Atgal į gamtą: Netradiciniai ugdymo metodai pradiniam
ugdyme

ERASMUS KA2 projektas
Nr. 2021-1-LT01-KA220-SCH-000024683

Erasmus+partnerystės projektas: Back To The Wild: Non-Traditional Educational Methods in Primary Education

Projekto nr.: 2021-1-LT01-KA220-SCH-000024683

Partnerystė:

- VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS (LT)
- PREZIDENTO VALDO ADAMKAUS GIMNAZIJA (LT)
- LEARNING IN NATURE LTD (FI)
- RYGOS LIETUVIŲ VIDURINĖ MOKYKLA (LV)
- KEMERU NACIONALA PARKA FONDS (LV)

VYTAUTO
DIDŽIOJO
UNIVERSITETAS
MCMXXII

Finansuojama Europos Sąjungos lėšomis. Tačiau išreiškiamas požiūris ar nuomonė yra tik autoriaus (-ių) ir nebūtinai atspindi Europos Sąjungos ar Europos švietimo ir kultūros vykdomosios įstaigos (EACEA) požiūrį ar nuomonę. Nei Europos Sąjunga, nei EACEA negali būti laikoma už juos atsakinga.

TURINYS

I. Kas yra lauko pedagogika?.....	4
II. Lauko pedagogikos nauda.....	6
III. Pagrindiniai principai.....	11
IV. Lauko pedagogo vaidmuo.....	12
V. 5 Didaktiniai klausimai.....	14
VI. Praktiniai patarimai.....	16
VII. Papildomi šaltiniai.....	27
VIII. Literatūra.....	26

I. KAS YRA LAUKO PEDAGOGIKA?

Lauko pedagogika yra **tarpdisciplininė** tyrimų ir ugdymo sritis, kuri apima:

- mokymosi ervdės perkėlimą į **realią visuomeninę, gamtinę ir kultūrinę aplinką**;
- sensorinės **patirties** ir mokymosi iš knygų sąveiką;
- mokymosi **aplinkos** svarbą.

(Norman Davis, Linkiopingo universitetas, Lauko pedagogikos švietimo centras, 2004)

Mokymasis gamtoje yra **asmeninškesnė, tikresnė ir gilesnė** mokymosi patirtis. Tai lyg gamtos ir vidaus erdvių šokis, kurio metu vaikai ir suaugusieji įgyja praktinės patirties, tuomet grįžta į klases, diskutuoja apie tai, ką pamatė gamtoje ir toliau tyrinėja juos sudominusius objektus. Tai gali būti gyvūnas, medis, istorinė vieta arba bet kas, kas sukėlė susidomėjimą ir smalsumą.

Lauko pedagogika – tai ugdymo metodas, kuriuo siekiama patirties ir refleksijos sąveikos, remiantis konkrečia patirtimi autentiškose situacijose.

Nacionalinis Linkiopingo universiteto lauko pedagogikos centras, 2004

Dewey, kuris yra žinomas dėl savo „**mokymosi per veiklą**“ metodo, daugiausia dėmesio skiria refleksijai ir estetinei patirčiai, kuri emocine prasme yra holistinė ir reiškia gebėjimą būti žmogumi čia ir dabar. Dewey ugdymo samprata apima estetiką, refleksiją, veiklą ir žinias (Quay & Seaman, 2013). Refleksija, veikla ir žinios taip pat yra ir pagrindiniai lauko pedagogikos aspektai.

Žaidimu paremtas mokymasis

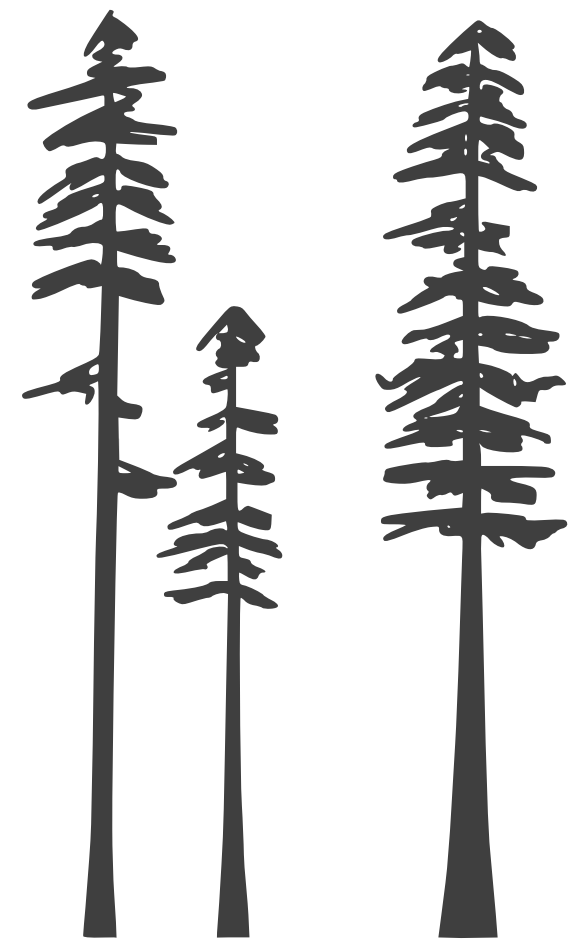
Lauko pamokos įvairaus amžiaus vaikams suteikia galimybę žaisti. Žaidimas yra labai svarbus holistiniam vaiko vystymuisi. Ypač, kai vaikai turi galimybę būti "tėkmėje", kuri pasak Csikszentmihalyi (1990), atsiranda tuomet, kai aktyvi veikla turi šiek tiek įtampos, t.y. vaikui veikla nėra nei per lengva, nei per sunki ir užduotis skatina mokymąsi (Csikszentmihalyi, 1990; Dahlgren & Szczepanski, 2004). Žaisdami vaikai rizikuoja, gerina savo socialinius įgūdžius, pažįsta juos supantį pasaulį, savo kūną, stipriąsias puses, gebėjimus bei aplinką (Amus, 2022).

Mokyklos aplinkoje, kurioje vaikai turi mažai laiko žaidimams, pamokos seka viena po kitos, iš jų yra atimama vertinga mokymosi patirtis ir sveikas augimas, net jų vaikystė.

Mes, švietimo atstovai, norėtume turėti pradinės mokyklas, kurios suteiktų vaikams daugiau galimybių pasimėgauti vaikyste, kurios skatintų pasitikėjimą savimi, džiaugsmą, mokymąsi ir į vaiką orientuotą požiūrį, suteikiant jiems galimybę mokytis ir žaisti lauke.

Žaidimu paremtas mokymasis yra svarbi ugdymo sąvoka. Daugelis tyrimų parodė, kad žaidimas ir mokymasis vienodai svarbūs ir vyksta tuo pačiu metu (Amus, 2022). Būdami lauke vaikai gali laisviau bėgioti, judėti ir mokymuisi naudoti visą kūną bei pojūčius.

Žaidimu paremti mokymosi metodai turėtų būti reguliariai įtraukiami į ugdymo veiklas. Tyrimai rodo, kad mokymas mokyklose dažnai apsiriboja žinių perteikimu; tuo tarpu nauja vieta sėkmingai papildo įprastą ugdymo modelį ir skatina mokinių mokymosi saviriaguliaciją (Waite 2003, Malone & Waite 2016). Iš tiesų, buvimas lauke gali būti įdomi, maloni ir motyvuojanti patirtis tiek mokiniams, tiek mokytojams.

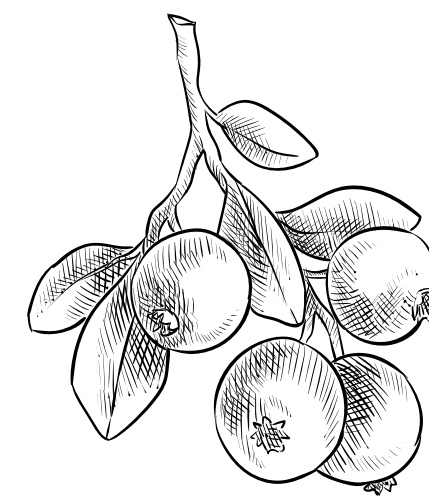
Mokymasis lauke leidžia mokytis kada, kaip ir kur norime natūralioje aplinkoje, o ne dirbtinėje klasės erdvėje. Tai gali būti praktikuojama mokyklų kieme, parke, soduose, miesto aplinkoje, įskaitant pramonines erdves ir kultūrinės istorinės vietas bei ūkius. Tai taip pat gali vykti pasivaikščiojimo po miestą ar gamtos rezervatą metu (Dahlgren & Szczepanski, 2004).

Pamokos lauke neturi amžiaus ribos ir nėra skirtos tik tam tikriems mokytojams. Visi pedagogai, nesvarbu, ar jie dirba darželyje, pradinėje mokykloje, vidurinėje mokykloje ar universitete, yra gamtos mokslų, kalbos ar fizinio lavinimo mokytojai, kiekvienas gali integruoti lauko pamokas į savo mokymo planą.

Klasės sienos riboja mokymąsi, jei mokytojai ir mokiniai nesilanko gamtinėse ir kultūrinėse vietose (Dahlgren & Szczepanski, 2004). Vaikams reikėtų įrengti aplinką žaidimams ir patyriminiam mokymuisi lauke; tačiau pirmiausia pedagogas turi žengti pirmąjį žingsnį – išeiti pro klasės duris. Vėliau tai turėtų pradėti daryti reguliariai.

II. LAUKO PEDAGOGIKOS NAUDA

Svarbu ne tik žinoti, kas yra lauko pedagogika ir gebėti taikyti pagrindinius jos principus – lauko pedagogikos naudos supratimas padeda organizuoti veiklas ir suvokti jų svarbą vaikams. Naudą galima suskirstyti į keturias pagrindines grupes: kognityvinę naudą, socialinę/tarpasmeninę naudą, emocinę naudą ir fizinę naudą (Rickinson et al., 2004).

Kognityvinė nauda:

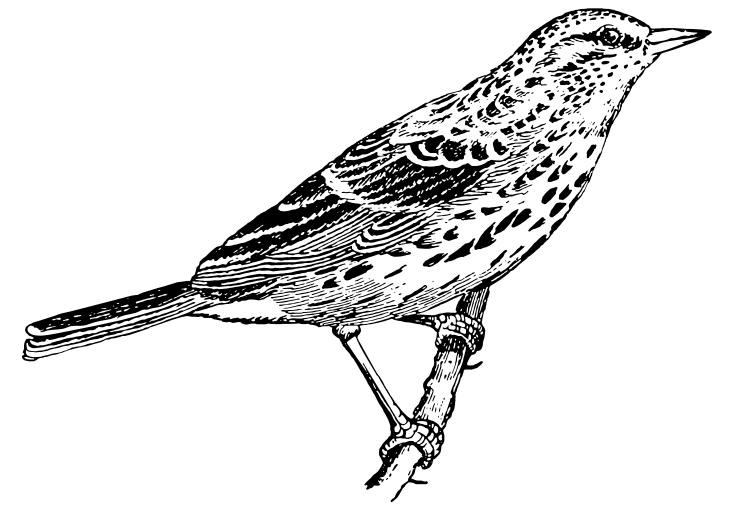
- įsitraukimas į mokymąsi (Maynard & Waters, 2007; Tovey, 2007);
- teigiamas poveikis akademiniam pasiekimams;
- saviriaguliacijos ir kūrybiškumo ugdymas, geresnis akademinių žinių įsisavinimas, ypač jei mokymasis vyksta natūralioje aplinkoje (Kim, 2011);
- mokymosi savireguliacija (Waite & Pratt 2017).

Taigi, kognityvinė nauda yra susijusi su žiniomis, akademineis rezultatais, mokymosi ir supratimo saviriaguliacija.

Socialinė/tarpasmeninė nauda

- teigiamas poveikis socialiniams gebėjimams (cit.);
- pasirengimas būti aktyviu piliečiu (lengvesnė integracija į socialinį ir darbinį gyvenimą) (Torkos & Egerau, 2020);
- bendradarbiavimo, lyderystės ir problemų sprendimo įgūdžių ugdymas (McArdle, Harrison, & Harrison 2013);
- geresnės bendravimo kompetencijos (Loynes, 2002);
- teigiama įtaka savarankiškumui ir sprendimų priėmimui (Humberstone & Stan, 2011);
- patyčių atvejų mažėjimas (Wright et al, 2016);
- žmonių pasitikėjimo savimi ir abipusės bendrystės jausmo augimas, taip pat bendrumo jausmo su gamta sustiprėjimas (Maller 2009, King et al 2013, Puhakka 2018).

Todėl galima sakyti, kad socialinė/tarpasmeninė nauda yra susijusi su bendravimo įgūdžiais, nepriklausomybe, bendradarbiavimu ir bendrąja gerove.

Emocinė nauda:

- teigiamas poveikis emociniam mokinio vystymuisi (Loynes, 2002; Tomas & Hardingas, 2011; McNair 2012), empatijai (McArdle, Harrison, & Harrison 2013), pasitikėjimui savimi (Humberstone & Stan, 2011) ir emocijų reguliavimui (Waite & Pratt, 2017);
- teigiamas poveikis psichinei sveikatai (Pretty et al., 2005; Luvas, 2005).

Taigi, emocinė nauda yra susijusi su nuostatomis, jausmais, savęs suvokimu ir tarpasmeniniu santykiu su savimi.

Fizinė nauda:

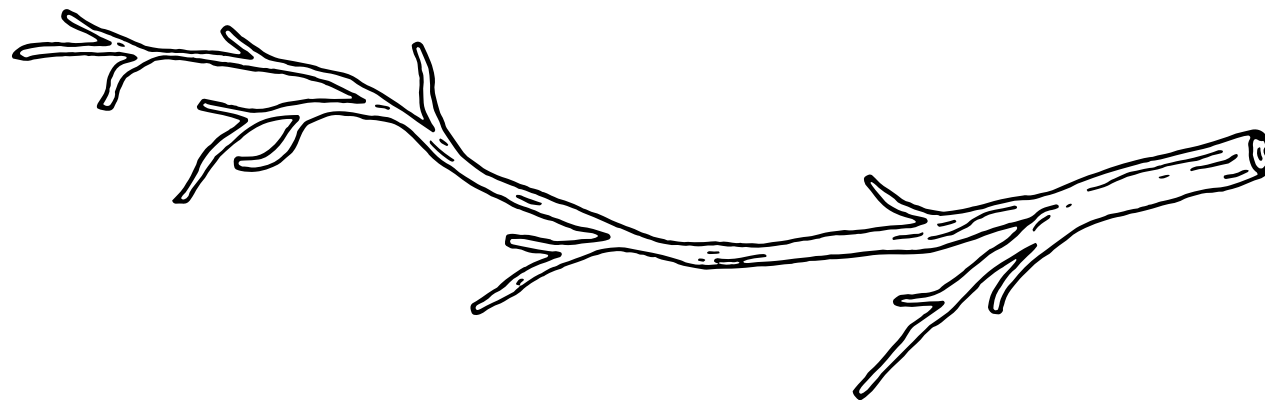
- padidėjęs fizinis aktyvumas (Loynes, 2002) ir geresnė savireguliacija (White, 2014) teigiamas poveikis sveikatai ir bendrai savijautai.
- fizinių gebėjimų gerinimas (Pretty et al., 2005; Luvas, 2005).

Taigi, fizinė nauda yra susijusi su kūno sportiškumu ir asmeniniu elgesiu.

Be visų šių privalumų, pamokos lauke yra susijusios su mažesne viruso perdavimo rizika, kadangi įgalina veiksmingą socialinę distanciją (Qian, 2021), kuri yra labai svarbi virusų ir pandemijų kontekste.

Pagrindiniai akcentai

SOCIALINĖ INTERAKCIJA

Dirbdami grupėse mokiniai įgauna daugiau žinių ir geriau suprata temą. Tai skatina juos imtis iniciatyvos ir ugdyti savo gebėjimą dirbti tiek individualiai, tiek su kitais. Vaikai mokosi bendravimo.

APLINKOSAUGINIS SĄMONINGUMAS

Teigiamų patirčių ugdymas gamtoje jauname amžiuje turi įtakos mokinio požiūriui į gamtą ir elgesiui joje. Vaikai geba kalbėti apie gamtą sudėtingesnėmis temomis, labiau gerbia gamtą – tai sudaro sąlygas prasmingesniam mokymuisi apie tvarumą ir ekologines problemas.

IŠLAIDŲ EFEKTYVUMAS

Mokymuisi lauke nereikia konkrečių medžiagų ar įrankių. Galite naudoti viską, kas yra aplinkoje. Tik būtina atsiminti, kad gamtoje privalome palikti viską taip, kaip buvo.

MOTYVACIJA

Mokymasis lauke leidžia mokiniams patiems pasirinkti ir priimti sprendimus tiesiogiai patiriant realias situacijas. Emocinis susidomėjimas padidina dėmesį ir norą mokytis. Tai prilygsta situacijai, kai randame ką nors malonaus, tuomet viską prisimename daug geriau.

SVEIKATA IR GERA SAVIJAUTA

Kasdienė fizinė veikla yra labai svarbi gerai mokinių sveikatai ir savijautai. Daugelis tyrimų rodo, kad pakankamas fizinis aktyvumas turi teigiamą įtaką akademiniams ir kognityviniams pasiekimams, mokyklos lankomumui ir elgesiui.

KŪRYBIŠKUMAS IR ŽAIDIMAS

Maži vaikai mokosi žaisdami. Žaidimas ir kūrybiškumas yra esminiai aktyvaus mokymosi elementai, nes mokymuisi naudojamas visas kūnas.

REALAUS GYVENIMO MODELIAVIMAS

Tai, ko išmokstama lauke iš patirties, padeda vaikams suprasti, kad tai, ko jie mokosi mokykloje, yra pritaikoma realiose gyvenimo situacijose, būnant gamtoje, bendruomenėje ar klasėje.

III. PAGRINDINIAI PRINCIPAI

Siekinat kokybiškos patyriminės veiklos tiek mokytojams, tiek mokiniams, svarbu žinoti keletą pagrindinių lauko pamokų principų. Pasak Chamile J. Bunting (2006), yra keturios esminės lauko pedagogikos taisyklės:

1. Tai visų pirma yra **patyriminė** veikla. Mokiniai turi aktyviai dalyvauti mokymosi procese.
2. Turėtų būti tam tikras ryšys su **natūralia aplinka**. Mes, žmonės, esame priklausomi nuo gamtos, kad išgyventume.
3. Ugdymas lauke skatina **refleksiją**. Refleksija nebūtinai turi būti atliekama pamokos pabaigoje; tai gali vykti ir patyriminės veiklos metu. Tai gali nutikti patirties metu, o ne tik pabaigoje. „Ką mes veikėme, ką aš pastebėjau, galvojau ar jaučiau?“
4. Tai **tarpdisciplininis** ugdymo metodas. Pamokoje galima integruoti matematiką ir gamtos mokslus, muziką ir kalbas ar dailę. Pavyzdžiui, žemėlapių kūrimas ar naudojimas gali būti susietas su istorija, geografija, matematika, kūno kultūra ar daile. Lauko pedagogas žino, kad mokiniai geriausiai supranta, kai mato ar patiria sąsajas tarp ugdomųjų dalykų.

Prie šių keturių principų galima pridėti ir penktą. Tai yra **supratimas apie ekologinį žmogaus veiklos pėdsaką** gamtai. Lauko pamokos turi teigiamą naudą ne tik mokiniams ir mokytojams, bet ir gamtai, kadangi tai yra tvari praktika.

IV. LAUKO PEDAGOGO VAIDMUO

Lauko pedagogas yra proceso pagalbininkas ir labai geras stebėtojas. Pedagogas išsiaiškina mokinių poreikius ir visapusiškai jiems padeda. Lauko pedagogas vyksta į lauką ne tik siekdamas mokyti tam tikro dalyko, bet ir norėdamas pažinti mokinius, jų stipriąsias ir silpnąsias puses, interesus, gebėjimus, žinias, jausmus ir jų raidą. Ugdymas taip pat susijęs su mąstymo, jausmų ir veiksmų pusiausvyra, o tai reiškia, kad užsiėmimas nėra vien tik žinių perteikimas. Turime nepamiršti, kad galiausiai pagrindinis mūsų tikslas - padėti mokiniui pažinti save, jaustis saugiam, mylimam, palaikomam ir tapti geru žmogumi. Tai galima pasiekti ne tik klasėje, bet ir įvairioje aplinkoje.

Būdamas pagalbininku ir vadovu, lauko pedagogas taip pat gali rasti pusiausvyrą tarp užsiėmimo, kurį veda mokiniai, ir užsiėmimo, kurį veda mokytojas. Pageidautina, kad užsiėmimas būtų mokinių vadovaujamas padedant mokytojui, kad vaikai galėtų prisiimti atsakomybę už savo mokymąsi. Taip pat labai svarbu skirti laiko mokiniams žaisti ir tyrinėti.

Neskubėti ir nesijausti įsitempusiam dėl laiko - tai dar vienas elementas, į kurį reikėtų atsižvelgti. Taip pat būtina pasiruošti ir turėti **pirmosios pagalbos priemonių**. Lauko pedagogas turi žinoti, kad dėl oro sąlygų ar lauke galimų veiksmų gali įvykti pokyčių ir būti atviras, kad šiuos pokyčius suvoktų kaip mokymosi galimybę ir būtų problemų sprendėjas / sprendimo ieškotojas. Būdamas lauke pedagogas turi prisitaikyti prie įvairių situacijų ir būti lankstus. Mokiniai taip pat gali siūlyti sprendimus, todėl mokymosi kelionė tampa įtraukianti.

Kita ypatybė - leisti mokiniams rizikuoti ir suteikti jiems galimybę patiems atlikti vertinimą. Užtikrinti, kad visi mokiniai galėtų išreikšti savo nuomonę, ir nepamiršti, kad mokytojas ne visada vadovauja ar kalba, galioja ir klasėje, ir lauke. Būti geru klausytoju ir užleisti vietą mokiniams yra vertinga kuriant abipusio mokymosi ekosistemą. Galiausiai visuose etapuose taip pat svarbu taikyti tvarią praktiką ir dirbti laikantis principo "**nepalikti pėdsakų**": Palikite vietą tokią, kokią radote, arba dar švaresnę. Todėl mokytojas kartu su mokiniiais gali susitarti, kaip bendrauti su gyvąja gamta, užtikrindamas, kad gyvūnijai ir augalijai nebūtų padaryta jokios žalos. Pavyzdžiui, jei mokiniai rado akmenį, jie gali jį padėti ten, kur rado, arba rinkti daiktus tik nuo žemės, pvz. Jau nukritusius lapus.

V. PENKI DIDAKTINIAI KLAUSIMAI

Yra 5 didaktiniai lauko ugdymo klausimai, kuriuos mokytojas turėtų užduoti sau planuodamas užsiėmimą lauke: **Ką, kur, kada, kaip ir kodėl?**

Ką?

Ką lauko pedagogas veiks su vaikais lauke? Kokius išankstinius pasiruošimo darbus reikia atlikti? Čia galite nuspręsti, ką planuojate daryti, ir net suteikti temai pavadinimą, pvz., "Lobio ieškojimas miške". Tam gali prireikti šiek tiek planavimo ir ryšio su mokymo programa paieškos.

Kur?

Pedagogas turėtų iš anksto apgalvoti vietą. Iškyla gamtoje turi daug galimybių, todėl užsiėmimas gali vykti miške, prie jūros, pievoje, sode, mokyklos aikštelėje, gamtos centre, muziejuje po atviru dangumi ar prie ežero. Priklausomai nuo vietos geografijos ir nuo to, kas yra netoli jūsų mokyklos, gali būti įvairių vietų, į kurias galima nueiti. Galimybė ten nueiti pėsčiomis gali būti pirmieji žingsniai renkantis vietą ugdymui lauke.

Kada?

Kuriuo metų laiku ir koku dienos metu vyksta mokymas lauke? Ar yra pakankamai pavėsio, jei tai pavasaris arba karšta vasaros diena? Ar žiemos dieną užsiėmimas gali vykti anksti ryte, dar sutemus? Ne kiekvienas užsiėmimas gali vykti visais metų laikais, todėl pagalvojimas apie tai iš anksto gali padėti pedagogui. Pavyzdžiui, naudoti tokias įrankius kaip pjūklas lauke žiemą gali būti nemalonu rankoms, jei bus per šalta arba jei bus lietinga. Kartais mokytojas gali pasirinkti laiką, sudarydamas integruotą pamoką su kitu mokytoju, todėl vietoj 45 minučių ji gali trukti 90 minučių, kai anglų kalbos mokytojas ir matematikos mokytojas nusprendžia vesti bendrą pamoką.

Kaip?

Atsakydamas į šį klausimą, mokytojas gali suplanuoti užsiėmimą grupėse po 3, 4 ar 5 mokinius, taip pat nuspręsti, ar mokins užduotį atliks vienas, ar poromis. Pedagogas gali nuspręsti dėl užsiėmimo eigos, pavyzdžiui: pradžioje pradėsime dideliu ratu, tada mokiniams bus pasakyta pasirinkti partnerį ir atlikti užduotį poromis. Jie turės grįžtamąjį ryšį ratu, o vėliau turės laiko tyrinėti ir žaisti.

Būnant lauke nėra stalų ar kėdžių, nurodančių mokiniams, kur sėdėti ar stovėti. Anot Chamile Bunting (2006), trys pagrindinės mokinių grupavimo formos padės bendrauti būnant lauke.

- **Ratas.** Ratas yra ideali konfigūracija klasės diskusijai. Mokytojui turėtų stovėti kaip rato dalis, o ne stovėti rato viduje nugara į kelis mokinius.
- **Puslankis.** Ši konfigūracija suteikia daugiau erdvės demonstracijoms. Mokytojas arba vedantis mokins gali stovėti priešais puslankį.
- **Mažos grupės.** Trečioje konfigūracijoje klasė suskirstoma į mažas grupes ir išsibarsto po visą numatytą erdvę.

Pirmosios dvi konfigūracijos yra geriausios, kai į diskusiją reikia įtraukti visą klasę, o mažos grupės yra geriausios, kai mokytojui nereikia duoti jokių nurodymų visiems vienu metu (Bunting, 2006). Nesvarbu, ar tai būtų bendrų susitarimų kūrimas, diskusija ar dalijimasis mintimis, idėjomis ir emocijomis, kai visa klasė yra rate, visi yra lygūs ir gali vienas kitą matyti/jausti/girdėti.

Svarstydami, kaip vyks užsiėmimas, galite pagalvoti, ar jį veda mokins, ar ne. Ar pedagogas vadovauja, o gal vaikai gali laisvai tyrinėti ir patys vesti užsiėmimą. Svarbu, kad būtų pusiausvyra ir būtų jaučiama bei išgirsta vaikų mintys, emocijos ir pomėgiai.

Kodėl?

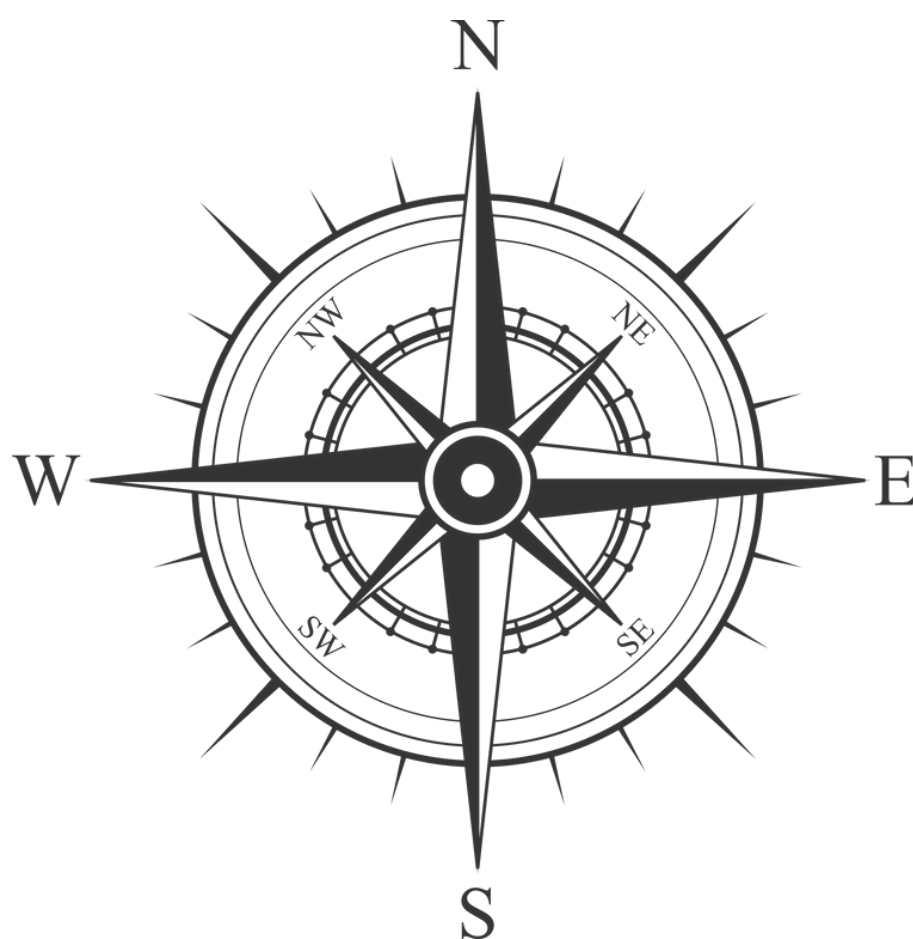
Koks užsiėmimo lauke tikslas? Kokių įgūdžių vaikai mokysis? Verta prisiminti, kad pedagogai turi mokyti mokinius ne tik žinių. Mokytojas gali padėti suprasti buvimo lauke naudą ir tai, kaip mokymasis lauke padeda visapusiškam vystymuisi. Klausimo „kodėl“ apmąstymas padės rasti sąsajas su mokymo programa.

VI. PRATINIAI PATARIMAI

Vieta

Ugdant lauke svarbu reguliariai vykti į pasirinktą vietą, todėl, pavyzdžiui, tokią lauko erdvę kaip mokyklos kiemas reikia lankyti kuo dažniau, visais metų laikais. Galite pradėti pamažu, pirmiausia pasirinkdami vieną vietą ir pastoviai eidami ten su vaikais. Kai pasijusite labiau patyrę, galite pradėti vis pridėti naujų vietų, kur reguliariai lankysitės su mokiniais. Apsilankyti kartą per mėnesį, deja, neužtenka, o tyrimai rodo, kad norint gauti naudos būtina važiuoti į gamtą bent penkias savaites iš eilės (Činčera & Holec, 2016; Amus 2022). Todėl po savaitės 1-3 valandų trukmės apsilankymo gamtoje bent 5 savaites iš eilės greičiausiai pradėsite pastebėti skirtumą. Teigiami pokyčiai daug ryškesni po metų.

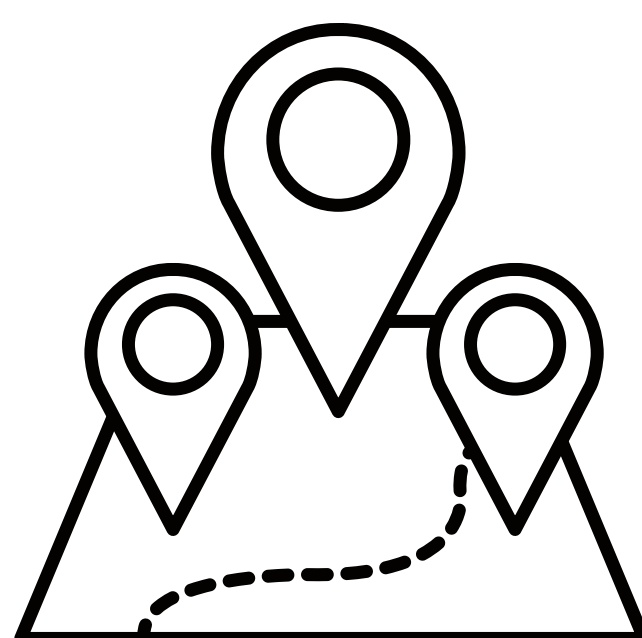

Renkantis vietą svarbu atsižvelgti į tam tikrus dalykus, kad išgyventumėte kokybišką patirtį, nes gali neužtekti tik išeiti į lauką. Į ką atsižvelgti? **Triukšmo lygis** ten, kur esate su vaikais, per **intensyvus eismas**, ar girdite mokinius ir ar jie girdi jus, ar yra **pakankamai vietos** judėjimui, ar jums reikalinga biologiškai įvairi gamtinė aplinka, ar netoliese esantis miesto parkas atitinka užsiėmimo poreikius?

Kiti aktualūs klausimai gali būti susiję su **atstumu**: ar atstumas yra nukeliamas pėsčiomis? Ar viešuoju transportu nuvykti į vietą trunka ilgiau nei 30 minučių ir jei taip, galbūt galima rasti artimesnį kelionės tikslą?

Renkantis vietą, geriausia, kad ji būtų netoliese, pasiekiamas pėsčiomis ir būtų galimybė **reguliariai bei dažnai** joje lankytis. „Reguliariai“ reiškia kiekvieną savaitę. Pavyzdžiui, jei šalia jūsų mokyklos yra miškas ar parkas ir jis yra pasiekiamas pėsčiomis, galite eiti kartą, tris kartus per savaitę ar net kiekvieną dieną.

Įrodyta, kad ėjimas į natūralią aplinką yra naudingas psichologiškai ir kuo natūrali aplinka yra įvairesnė, tuo daugiau teigiamų pokyčių (Fuller ir kt., 2007; Amus 2022). Jei turite dar keletą variantų, pavyzdžiui, netoli mokyklos esančius miškus, galite sudaryti **„lauko žemėlapij“** ir dalintis juo su savo kolegomis, kad visi žinotų jūsų lankomas vietas. Galite nuspręsti, kurios amžiaus grupės kur eis kartu ir vykdyti pamokas kartu (Koulumetsäopas, 2014). Šios vietos gali būti detalizuotos, įskaitant konkrečias vietas, kurias iš anksto nustatote patys, pažymėdami žemėlapyje įsmeigus smeigtukus, žyminčius netoliese esantį parką, mišką ar ūkį (priklausomai nuo to, kas yra netoli jūsų mokyklos).

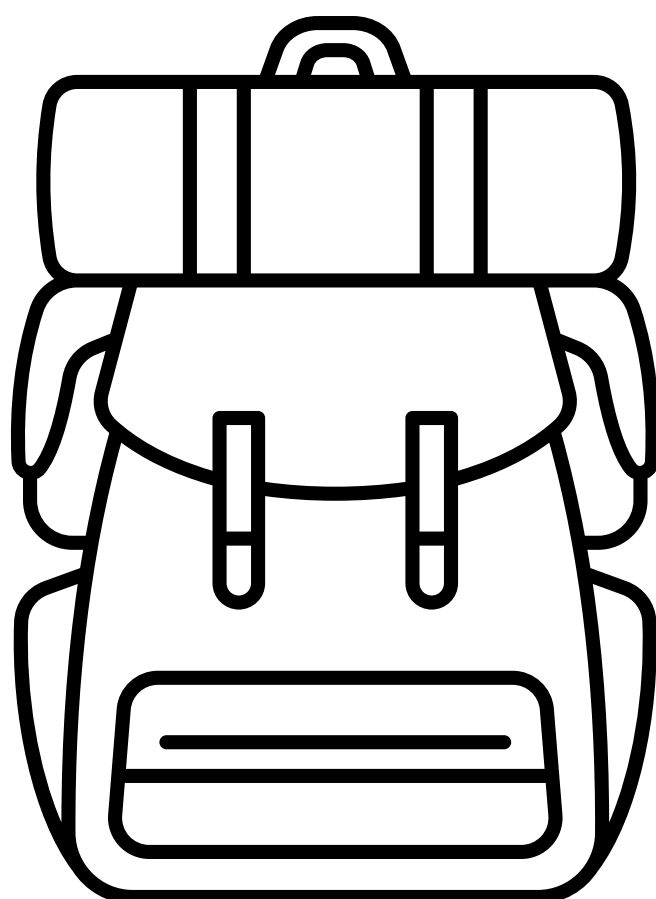
Prieš priimdami galutinį sprendimą dėl vietos ir keliaujant ten su vaikais, taip pat pravartu iš anksto įvertinti vietos riziką ir naudą bei pasidomėti apie florą ir fauną. Jei vieta nekelia jokių iššūkių, galbūt ilgainiui turėsite apsvarstyti naują vietą. **Iššūkių kupinas** žaidimas yra svarbus vaikų vystymuisi, todėl pasirinkus vietą, kurioje nėra galimybės laiptoti, bėgioti ar būti atsargiems su vietine flora ir fauna, vaikams atimama galimybė **patiems įvertinti riziką** ir išmokti priimti tinkamiausius sprendimus. Kol mokytojas moka teikti **pirmąją pagalbą**, pasirinktoje vietoje nėra pavojingų elementų ir tuo pat metu slypi tam tikri iššūkiai, tol ta vieta yra naudinga vaikams mokytis. Jei pasirinktoje vietovėje yra nuodingų augalų, verta turėti žinių ir būti pasiruošus galimoms situacijoms. Štai kodėl pirmosios pagalbos vaistinėlė yra būtinas ir vienas iš pirmųjų dalykų, kurį turi turėti pedagogas.

Taip pat renkantis vietą būtų gerai žinoti iš anksto, koks atstumas iki artimiausios ligoninės **skubios pagalbos** atveju. Taip pat būtina su kolega sudaryti skubios pagalbos planą ir aptarti, kas paskambins į skubią pagalbą, kas suteiks pirmąją pagalbą ir kas pasirūpins vaikų saugumu. Ši informacija neturi sukelti mokytojui streso ar baimės, o priešingai – suteikti galių, nes tuomet mokytojai jausis labiau pasirengę ir žinos, ką daryti nelaimės atveju. Taip pat svarbu žinoti vaikų **alergijas, vaistus ir specialius mitybos reikalavimus**, todėl metų pradžioje tėvams gali būti įteikti lapeliai, kuriais galima gauti tokią informaciją apie mokinį.

Tėvų bendravimas ir bendradarbiavimas taip pat yra labai svarbūs ilgalaikėms, o ne tik trumpoms išvykoms. Mokslo metų pradžioje surengę tėvų susirinkimą ir papasakodami apie tai, kas yra mokymasis lauke, kokia jo nauda, kokius drabužius mokiniams reikėtų vilkėti ir kokias priemones atsinešti, bus lengviau visiems. Informuojant tėvus, kad mokytojas turi pirmosios pagalbos įgūdžius ir pasakojus apie iššūkių kupino žaidimo bei mokymosi lauke naudą, sumažės tėvų susirūpinimas.

Pasirinkus vietą, labai svarbu **bendradarbiauti su mokiniais**, kai į ją einate. Kartu su mokiniais galite sudaryti **bendrus susitarimus**, kaip sąveikaujate su aplinka. Užuot sutelkę dėmesį tik į riziką ir sukūrę baimę, galite susėsti ratu ir trumpai aptarti, ką jie gali padaryti. Pvz., rinkti daiktus, kurie yra nukritę ant žemės, yra leidžiama, o jei yra grybų, juos galima liesti. Galima susitarti, kaip susiburti visiems į vieną vietą. Pavyzdžiui, gyvūno garsas, dėl kurio visi kartu sutariate (pavyzdžiui, pelėdos ūbavimas), bus ženklas grįžti į ratą. Taisyklę „nepalikti pėdsakų“ arba „**palik taip, kaip radai**“ taip pat verta priminti, kad kitą kartą grįžę ten pat rastumėte švarią ir malonią mokytis vietą.

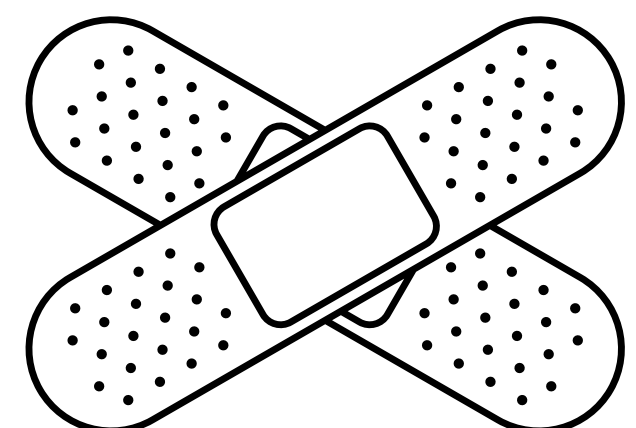

Įranga

Posakis „mažiau yra daugiau“ galioja ir mokantis lauke. Mokytojams nereikia nešti daug priemonių iš klasės į lauką. Jiems taip pat nereikia daug daiktų nešioti kartu su savimi veiklų lauke metu. Svarbi užduotis, kurią pedagogai turėtų padaryti metų pradžioje – nuspręsti, kur laikyti lauko mokymosi skirtas priemones. Tai gali būti klasė arba mokytojų kambarys, kur mokytojai gali lengvai dalintis priemonėmis, jei nuspręsite tam tikras priemones naudoti bendrai su kitais mokytojais. Jei turite galimybę mokyklos kieme turėti rakinamą sandėliuką ar pašiūrę ir ten laikyti priemones, tai taip pat yra praktiškas būdas.

Įranga, kurios gali prireikti pradinių klasių mokytojui organizuojant pamokas lauke, gali būti:

- Kuprinė (priklausomai nuo veiklos, ji gali būti nuo 30 l iki 50 l tūrio);
- Apsauga nuo lietaus kuprinei;
- Baltas audinys, skirtas priemonėms arba surinktiems radiniams pademonstruoti pasitiesus ant žemės;
- Virvė, tinkama lipti ar suptis;
- Nuo lietaus ar vėjo apsaugantis brezentas (priklausomai nuo grupės dydžio, idealiai tiktų lengvas, 3x4 m);
- Didinamieji stiklai;
- Popieriaus lapeliai mokiniams rašyti;
- Siūlai;
- Atpažinimo kortelės (gyvūnai, augalai, medžiai, paukščiai, grybai...);
- Mažos kišeninio formato knygelės apie vietinę fauną/florą;
- Atsarginės pirštinės ir kojinės;
- Lauko drabužiai;
- Pirmosios pagalbos vaistinėlė;

- Šaldantis paketas bei šildanti antklodė pirmajai pagalbai.
Pageidautina tvarūs variantai, o ne vienkartinio naudojimo.
- Įrankiai, pvz., nešiojamasis pjūklas, peilis, žirklys ar replės;
- Indelis su įmontuotu padidinančiu stiklu, tinkamas vabzdžiams ar kitiems smulkiems gyvūnams apžiūrėti;
- Sieteliai vandens aplinkai tyrinėti (pvz. buožgalviam, varlėms);
- Nešiojama vandens talpykla;
- Biologiškai skaidus, aplinkai nekenksmingas muilas;
- Sėdėjimo kilimėlis (-iai). Kiekvienas mokinys gali atsinešti savo asmeninį arba mokykloje gali būti mokiniams skirtų bendrų kilimėlių;
- Maži medžiaginiai maišeliai užsiėmimams. Mokytojas gali įdėti į juos korteles arba natūralias medžiagas, skirtas naudoti mokymuisi lauke;
- Mažas šiukšlių maišas ir, jei įmanoma, įrankis šiukšlėms rinkti. Yra sulankstomų ir lengvų.

Jei mokytojui reikia sukurti medžiagą klasei konkrečiai temai ir nusprendžiama laminuoti korteles, verta pagalvoti, ar tai vienkartinis užsiėmimas, ar medžiagą ir korteles bus naudojami ir vėliau. Kalbant apie tvarumą, verta atkreipti dėmesį į naudojamą plastiką. Jei tai bus medžiaga ilgam laikui ir bus naudojama daug kartų, taip pat su kitais kolegomis, tada mokytojai gali bendrai svarstyti, ar verta spausdinti ir laminuoti tokias priemones. Perkant arba gaunant priemones savo mokyklai, jos gali būti vietinės, naudotos ir (arba) geros kokybės. Kad galėtumėte naudoti įrangą ilgai, atminkite, kad svarbu priemones nuolatos prižiūrėti.

Apranga

„Nėra blogo oro – yra tik bloga apranga“

Tai kiekvieno gamtos mylėtojo šūkis.

Būnant gamtoje labai svarbu pasirinkti tinkamą aprangą ir avalynę. Kad ir kiek laiko planuotumėte praleisti lauke, šiltas megztinis ir neperpučiama striukė padės apsaugoti vaikus nuo vėjo, o gera avalynė padės išvengti net smulkių traumų. Tinkamai išsirinkę drabužius nesusalsite žiemą ir neperkaisite vasarą, o netikėtas rudens ar pavasario lietus greičiau taps nuotykiu, o ne priežastimi grįžti namo.

Žiema

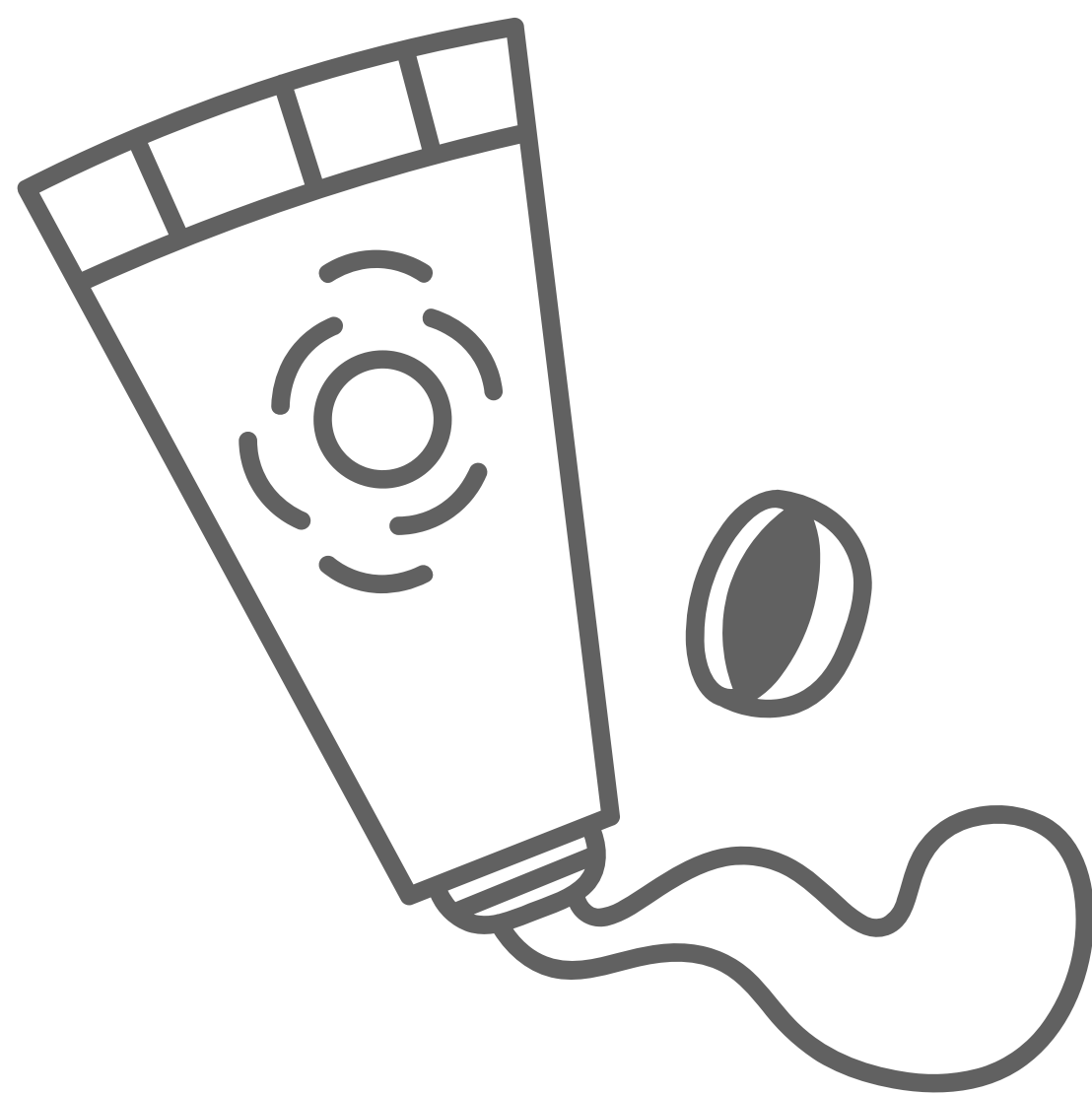
Venkite sunkių medvilninių drabužių, storų megztų šalikų ir megztų kepurų. Aktyvesnės veiklos metu medvilnė ne tik labai lėtai išgarina drėgmę, bet ir prastai izoluoja nuo šalčio. T.y. drabužiai tampa sunkūs, tačiau neapsaugo nuo šalčio. Kalbant apie apatinį sluoksnį, kuris liečiasi su oda, verta pasikliauti merino vilna. Tai taikoma visam kūnui, nuo galvos iki kojų pirštų, todėl jei galva, rankos ir kojos bus apsaugotos šiltos vilnos, mokymasis lauke žiemą bus geresnė patirtis. Jei nuo sniego atspindinti saulė akina, galima naudoti ir akinius nuo saulės. Žiemą labai svarbu dėvėti daug sluoksnių.

Pavasaris

Nors oras ima šilti, tačiau pirmieji saulės spinduliai dar taip nešildo, todėl svarbu turėti šiltesnių drabužių. Pavasarį erkės taip pat atgyja, todėl verčiau vilkėti palaidinę ilgomis rankovėmis, kelnes sukišti į kojines ir nepamiršti grįžus iš gamtos priminti vaikams ir tėveliams pasitikrinti, ar nėra erkių.

Vasara

Vasarą ypač svarbu neperkaisti, todėl kepurė būtina. Taip pat planuojant būti saulėje, patartina turėti kremą nuo saulės su SPF, dėvėti laisvus, lengvo audinio drabužius.

Ruduo

Gali būti lietinga ir žiemą, ir ypač rudenį, todėl svarbu turėti vandeniui atsparią striukę, kelnes ir batus.

Trukmė ir grupės dydis

Idealiu atveju užsiėmimo lauke trukmė būtų **bent viena valanda** ir kuo ilgesnius užsiėmimus galima organizuoti, tuo geriau. Suprantama, kad mokytojai turi 45 minutes užsiėmimams su savo klase mokykloje ir gali neturėti galimybių ilgesnių užsiėmimų, todėl vienas iš galimų sprendimų yra sujungti dvi pamokas po 45 minutes, prailginant jų trukmę, darant jungtinę integruotą pamoką. Galbūt verta surengti **mokytojų susirinkimą** metų pradžioje arba prieš prasidedant naujiems mokslo metams, skirtą aptarti mokymą lauke. Svarbu turėti mokyklos administracijos **palaikymą** ir rasti bendrą kalbą su visais mokyklos mokytojais, su kuriais galite bendradarbiauti. Jei Jus taip pat palaiko kiti mokytojai, tai leidžia bendradarbiauti ir rengti jungtines integruotas pamokas. Susitikimas iš anksto taip pat gali padėti suplanuoti ateinančius metus ir išvengti nesusipratimų ar painiavos, kodėl ir kiek laiko būnate lauke. Kaip klasės auklėtokas galite nuspręsti, kad, pvz. visi penktadieniai yra miško diena ir susitarti, kad kas nors Jums padėtų, kai eisite su grupe į mišką. Asistentas gali būti kitas mokytojas, vienas iš tėvų arba stažuotojas/studentas iš universiteto, priklausomai nuo jūsų švietimo sistemos taisyklių.

Kalbant apie suaugusiųjų ir vaikų skaičių pamokų lauke metu, kiekviena mokykla, regionas ir šalis gali turėti savo taisykles. Paprastai, išeinant iš mokyklos patalpų, galioja taisyklė, kad **bent vienas suaugusysis** turėtų padėti. Tai svarbu tuo atveju, jei įvyktų netikėta situacija ir reikėtų pagalbos. Pavyzdžiui, jei užsiėmimo lauke metu dalyvauja 15 mokinių ir du suaugusieji, mokytojai ir mokiniai gali įgyti aukštos kokybės mokymosi, žaidimo, grupinio darbo ir bendravimo patirties lauke.

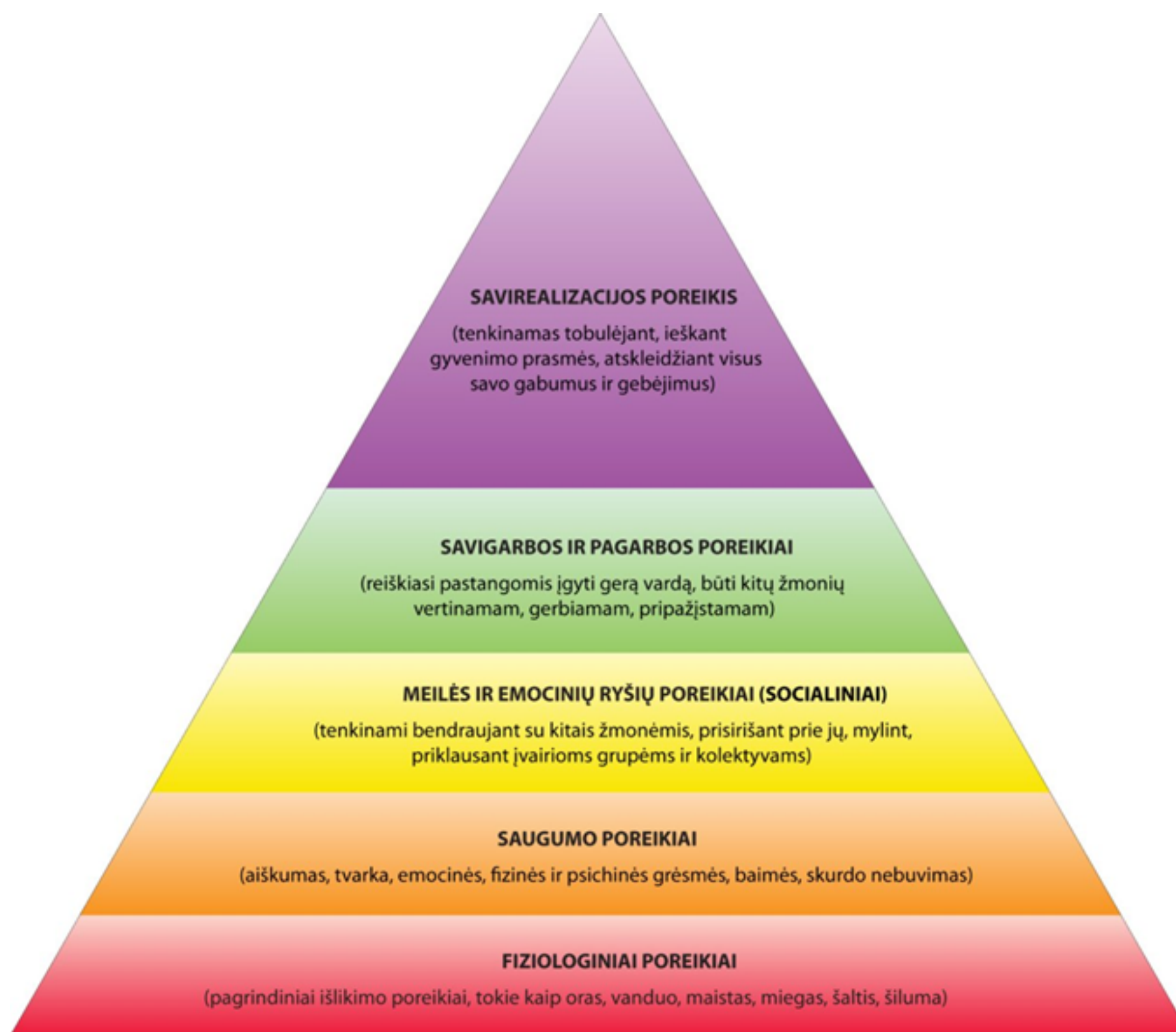
Suaugusiųjų ir vaikų skaičiaus antykis priklauso nuo: (pagal Simon Beams et al (2012))

- grupės amžiaus ir gebėjimų;
- grupės „patikimumas“ (kaip vaikai laikosi susitarimų);
- galimybės įtraukti studentus, tėvelius ar kitus mokytojus;
- veiklos/išvykos pobūdžio;
- suaugusiųjų vadovavimo grupei už mokyklos ribų patirties;
- vietovės tipo (miškas, mokyklos kiemas, miesto parkas) ir to, ar visa veikla vyks vienoje vietoje (pvz., parke), ar bus judama per keletą vietų.

Rūpinkitės pagrindiniais poreikiais

Maslow nustatyta hierarchija pirmiausia pabrėžia žmogaus fiziologines reikmes, o **saugumo, meilės ir pagarbos** poreikiai turi būti patenkinti tik po fiziologinių poreikių (Pound, 2008). Maslow nuomone, pagrindiniai fiziologiniai poreikiai **maistui, vandeniui, šilumai ir poilsiui** yra žmogaus būties pagrindas. Tai galioja ir lauke, todėl, kai mokytojas ir mokiniai būna lauke, svarbu, kad jie nesijaustų alkani (galima atsinešti nedidelį užkandį, pavyzdžiui, vaisių ar sumuštinį), nekiltų pavojus kūno temperatūrai (dėvimi tinkami drabužiai ir avalynė), būtų pastogė (jei karšta, suteikiamas pavėsis), nebūtų dehidratacijos (su savimi turėti termosą arba gertuvę su vandeniu) ir turėtų galimybę pailsėti (suteikti ne tik veiklos, bet ir erdvės tiesiog būti). Kai patenkinami pagrindiniai poreikiai, buvimas lauke yra malonesnis ir teikia daugiau naudos.

1 pav. A. H. Maslow poreikių hierarchijos piramidė (Šaltinis: VLE)

Vertinimas

Nors refleksija gali vykti natūraliai viso užsiėmimo metu, svarbu, kad ir mokytojas, ir mokiniai apmąstytų savo patirtį ir užsiėmimo pabaigoje. Štai keletas apmąstymui tinkamų **klausimų mokiniams**, kuriuos galima užduoti baigiamajame rate. Mokytojas gali paklausti 1-2 iš jų, priklausomai nuo to, ką jie veikė per užsiėmimą lauke:

- *Kuri akimirka būnant čia buvo įsimintiniausia?*
- *Ką čia daryti labiausiai patiko?*
- *Ką norėtumėte dar kartą veikti?*
- *Kaip vertinate mūsų laiką... (parke, miške, sode...)?*
- *Kokia buvo jūsų mėgstamiausia veikla ir kodėl?*
- *Kokius jausmus sukėlė ši veikla?*
- *Ar yra kažkas, ką norėtumėte nuveikti kitą kartą, kai mes čia atvyksime?*

Klausimai mokytojui, skirti įvertinti atliktas veiklas:

- *Kas pavyko ir ką galima padaryti geriau?*
- *Kas įkvėpė mokinius?*

VII. PAPILDOMI ŠALTINIAI

Jei norite sužinoti daugiau apie mokymąsi lauke pradinėse mokyklose, taip pat galite apsilankyti šiose svetainėse:

- **Creative Star Learning** <https://creativestarlearning.co.uk/>

Iš šiame šaltinyje rasite praktinių idėjų apie mokymąsi ir žaidimus lauke, kuriuos aprašė Juliet Robertson – buvusi švietimo konsultantė, kuri specializuojasi temose apie mokymąsi ir žaidimą lauke.

- **Institute of Outdoor Learning** <https://www.outdoor-learning-research.org/>

Mokymosi lauke institutas skatina veiksmingą mokymąsi lauke ir atlieka tyrimus, čia rasite informacijos ir nuorodų.

- **Children and Nature Network** <https://research.childrenandnature.org/research/>

Šiame puslapyje pateikiamos tarptautinių tyrimų, susijusių su gamtos poveikiu vaikams, santraukos. Tai viena iš išsamiausių ir prieinamiausių internetinių kolekcijų.

- **Outdoor Teaching** <https://www.outdoorteaching.com/en/>

Šiame puslapyje rasite nurodytas knygas, kuriose gausu užsiėmimų, skirtų ikimokyklinio amžiaus mokiniams, taip pat mokiniams iki devintos klasės.

- **Active Reviewing** <https://reviewing.co.uk/reviews/outdoor-education.htm>

Roger Greenaway, kurio kompetencija yra palengvinti mokymąsi lauke, tinklalapyje dalijamasi knygomis ir apžvalgomis apie švietimą ir tyrimus lauke.

VIII. LITERATŪRA

Amus G, (2022) Çık Dışarıya Oynayalım: Doğa Pedagojisine Doğru Bir Öğrenme Yolculuğu-Come out and play, a learning journey towards nature pedagogy. Turkey: Epsilon Publishing.

Beames, S., Higgins, P., & Nicol, R. (2012). Learning outside the classroom: Theory and guidelines for practice. Routledge

Bruce, 57–68. London: SAGE Publications.

Bunting, C.J. (2006). Interdisciplinary teaching through outdoor education. Champaign, IL: Human Kinetics. 243 pages, ISBN: 0-7360-5502-9

Csikszentmihalyi, M. (1990). Flow: The Psychology of Optimal Experience.

Činčera, Jan & Holec, Jakub. (2016). Terénní výuka ve formálním vzdělávání. Envigogika. 11. 0-20. 10.14712/18023061.533.

Dahlgren, L.-O., & Szczepanski, A. (1998). Outdoor education—Literary education and sensory experience. An attempt at defining the identity of outdoor education. Kisa, Sweden: Kinda Education Center.

Dahlgren, L.-O., & Szczepanski, A. (2004). Rum för lärande—Några reflexioner om utomhusdidaktikens särart [Room for learning—Some reflections on the distinctive nature of outdoor didactics]. In I. Lundegård, P.-O. Wickman, & A. Wohlin (Eds.), Utomhusdidaktik (pp. 9–23).Lund: Studentlitteratur

Early Years, edited by J. White, 12–22. London: SAGE publications.

From Birth to Eleven, edited by S. Waite, 7–22. London: SAGE Publications.

Humberstone, B. & Stan, I. (2011): Outdoor learning: primary pupils' experiences and teachers' interaction in outdoor learning. Education 3-13: International Journal of Primary, Elementary and Early Years Education, 39, 529-540. doi: 10.1080/03004279.2010.487837

Iin the Outdoor Environment with Children 3-7. 2nd ed. Oxon: Routledge.

Journal of Adventure Education & Outdoor Learning 13 (3): 238–254.

Koulumetsäopas, Suomen luonnonsuojeluliitto ry 2014, 20.

Loynes, C. H. (2002). The generative paradigm. Journal of Adventure Education and Outdoor Learning, 2(2). 113-125. <https://doi.org/10.1080/14729670285200221>

Louv, R. (2005). Last child in the woods: Saving our children from nature-deficit disorder. Chapel Hill, NC: Algonquin.

Maynard, T., and J. Waters. 2007. Learning in the outdoor environment: A missed opportunity? Early Years: An International Journal of Research and Development 27, no. 3: 255–65.

McArdle, K., T. Harrison, and D. Harrison. 2013. “Does a Nurturing Approach That Uses an McGraw Hill.

McNair, L. 2012. “Offering Children First-Hand Experiences Through Forest School: Relating

Mechanism for Well-Being, Learning and Development.” In Outdoor Provision in the Outdoor Play Environment Build Resilience in Children from a Challenging Background?”

Pound, L. (2008) How Children Learn Book 2. London: Step Forward Publishing Ltd.

Pretty, J., Peacock, J., Sellens, M., & Murray, G., (2005). The mental and physical health outcomes of green exercise. *International Journal of Environmental Health Research*, 15, 319-337. doi:10.1080/09603120500155963

Puhakka, R. J. (2018). Luonnosta hyvinvointia ja terveyttä koululaisille. teoksessa A. Laine, M. Elonheimo, & A. Kettunen (Toimittajat), *Loikkaa ulkoluokkaan: Opas ulkona opettamiseen* (Sivut 20-21). Suomen ympäristöopisto SYKLI. <http://ulkoluokka.fi/wp-content/uploads/2018/12/ULKOLUOKKA-nettiin.pdf>

Qian, H, Miao, T, Liu, L, Zheng, X, Luo, D, Li, Y. Indoor transmission of SARS-CoV-2. *Indoor Air*. 2021; 31: 639– 645. <https://doi.org/10.1111/ina.12766>

Quay, J., Seaman, J. (2013). John Dewey and education outdoors: Making sense of the “educational situation” through more than a century of progressive reforms. Rotterdam, The Netherlands: Sense Publishers.

Relationships Between Learning and Place.” In *Children Learning Outside the Classroom*:

Rickinson, M., Dillon, J., Teamey, K., Morris, M., Choi, M. Y., Sanders, D. and Benefield, P. (2004) A review of research on outdoor learning. Preston Montford, Shropshire: Field Studies Council.

Thomas, F., and S. Harding. 2011. “The Role of Play: Play Outdoors as the Medium and to and Learning About Nature.” In *Early Childhood Practice: Froebel Today*, edited by T.

Torkos, H., & Egerău, A. M. (2020). Outdoor Education and Its Influence on The Successful Involvement of Pupils in The Social Life. *Postmodern Openings*, 11(4), 127-143. doi:10.18662/po/11.4/226

Tovey, H. 2007. *Playing outdoors: Spaces and places, risk and challenge*. Maidenhead:

Waite, S., and N. Pratt. 2017. “Theoretical Perspectives on Learning Outside the Classroom-

White, J. 2014. *Playing and Learning Outdoors: Making Provision for High Quality Experiences*

Wright N., Waite S.,Graham L.,Aronsson, J.& Waite,R. (2016) *Creating happy and healthy schools through outdoor learning*, Plymouth: Plymouth University

Co-funded by
the European Union

BACK TO THE WILD

© Autorinės teisės priklauso:

- VYTAUTAS MAGNUS UNIVERSITY (LT)
- PREZIDENTO V. ADAMKAUS GIMNAZIJA (LT)
- LEARNING IN NATURE LTD (FI)
- RIGAS LIETUVIESU VIDUSSKOLA (LV)
- KEMERU NACIONALA PARKA FONDS (LV)

Be raštiško projekto konsorciumo leidimo šį dokumentą draudžiama kopijuoti, atgaminti arba keisti visą ar iš dalies. Naudojant dokumentą turi būti aiškiai nurodyti autoriai ir autorinės teisės. Šis dokumentas gali keistis be įspėjimo.